

สรุปความรู้จากการศึกษาดูงานของตัวแทนชาวบ้านวะโดโกร
จากโครงการศึกษาดูงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ด้านธนาคารข้าว
บ้านป่าเป๋ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน และด้านสมุนไพร ณ บ้านดงบัง จ.ปราจีนบุรี
ระหว่างวันที่ 3 – 7 กรกฎาคม 2557

เมื่อสรุปความรู้ ความเข้าใจที่ได้จากการศึกษาดูงาน ได้ข้อเปรียบเทียบระหว่างบริบทของการจัดตั้งธนาคารข้าว และการใช้สมุนไพร ดังตาราง

ตาราง ก สรุปความรู้จากการศึกษาดูงานด้านธนาคารข้าวและด้านสมุนไพรของตัวแทนชาวบ้านวะโดโกร

ชุมชนบ้านป่าเป๋	ชุมชนบ้านวะโดโกร
การจัดตั้งธนาคารข้าว	
<p>1 บ้านป่าเป๋ทำธนาคารข้าวทำไม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ในหมู่บ้านข้าวไม่พอกิน - ต้องยืมข้าวมาจากหมู่บ้านอื่น ดอกเบี้ยสูง 	<p>1 บ้านวะโดโกรทำธนาคารข้าวทำไม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้าวไม่พอกิน - คนที่พอกินแล้ว ซื้อมาก็ไม่ขาย ไม่แบ่งกิน กู้ก็ไม่ได้ - จากการสำรวจ มีประมาณ 9-10 หลังคาเรือนที่ไม่พอกิน - เวลาไปยืมข้าวคนที่พอกินแล้ว ต้องเอาอะไรไปแลก ไม่ใช่แค่ยืมเอามากินก่อน เช่น ถ้าจะยืมข้าวต้องเอาเกลือไปแลก - คนที่คิดจะยืมข้าวจากธนาคารข้าว (ตอนนี้ข้าวยังพอมีกิน แต่พอประมาณ ตุลาคม คาดว่าจะไปยืม)
<p>2 บ้านป่าเป๋มีวิธีแก้ไขอย่างไรกับปัญหาในข้อ1</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งธนาคารข้าว 	<p>2 บ้านวะโดโกรจะมีวิธีแก้ไขอย่างไรกับปัญหาในข้อ1</p> <p>และการจัดการกับปัญหาหลังยืมข้าวมาแล้ว ถ้าไม่มีข้าวมาคืนจะทำอย่างไร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ยืมข้าวมาแล้ว ยังไม่ได้คิดว่าจะพอกินไม่พอกินยัง แต่พอยืมมาแล้ว พอถึง

ชุมชนบ้านป่าเป็	ชุมชนบ้านวะโคโกร
	<p>หลังเก็บเกี่ยวต้องเอามาคั้นก่อน แล้วถ้าไม่พอกินค่อยยืมใหม่ เป็นข้อตกลงกันไว้แล้ว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตอนนี้ปล่อยให้กู้แล้วประมาณ 5-6 ราย ยังไม่มีปัญหาในการจัดการ - ตอนนี้ประธานกลุ่มเป็นคนดูแล ปล่อยให้ใคร เท่าไหร่ และจะมีคนจดบันทึกไว้ว่าใครกู้(เป็นหนึ่งในกรรมการ) คนที่ได้กู้ เป็นคนใกล้ชิดกับประธาน แต่คนอื่นๆที่ยังไม่ได้กู้ไม่รู้ว่าจะมีข้าวพอกิน
<p>3 การบริหารจัดการของป่าเป็ เป็นสมาชิกหรือไม่ ดอกเบี้ยเท่ากัน</p>	<p>3 การบริหารจัดการของวะโคโกร</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นสมาชิกดอกเบี้ยจะถูกกว่า - สมัครสมาชิกโดยการฝากข้าว - ตอนนี้มีสมาชิกลูกฝากแล้ว 9 ราย (อยู่ในที่ประชุม)
	<p>สมาชิกที่ฝากข้าว คาดหวังอะไรกับการเป็นสมาชิก</p> <ul style="list-style-type: none"> - คนที่ข้าวพอกิน มีข้าวเหลือ แต่สมัครสมาชิกเพื่อสมทบข้าวในธนาคารให้มีเพิ่มขึ้น - หวังว่าตอนนี้จะได้ดอกเบี้ยที่ถูกต้อง
ชุมชนบ้านดงบัง	ชุมชนบ้านวะโคโกร
การใช้สมุนไพร	
<p>1 มีสมุนไพรอะไรบ้างที่บ้านดงบัง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่สามารถจำชื่อสมุนไพรได้ แต่สรรพคุณหลายชนิดเหมือนกัน 	<p>1 มีสมุนไพรอะไรบ้างที่บ้านวะโคโกร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีสมุนไพรหลายชนิดที่บ้านวะโคโกรมี แต่บ้านดงบังไม่มี

ชุมชนบ้านดงบัง	ชุมชนบ้านวะโคโกร
	<ul style="list-style-type: none"> - สมุนไพรบางชนิดเป็นสามัญที่ใช้เป็นประจำมีอยู่ทั่วไปในหมู่บ้านวะโคโกร แต่ที่บ้านดงบังไม่มี สมุนไพรบางชนิดบ้านวะโคโกรหายากมา แต่มีมากที่บ้านดงบัง - ชาวบ้านรู้วิธีการหายาสมุนไพร และใช้ยาสมุนไพรทั่วไปเป็นทุกคน
<p>2 วิธีการใช้</p> <ul style="list-style-type: none"> - แปรรูป - กินสด 	<p>2 วิธีการใช้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าให้เปรียบเทียบยาของโรงพยาบาล อัญญาเบสก์กับยาสมุนไพรของวะโคโกรที่มีวิธีการรับประทานเหมือนกัน ชาวบ้านจะเลือกรับประทานยาสมุนไพรของวะโคโกร เนื่องจากคิดว่าสมุนไพรของวะโคโกรดีกว่า รู้แหล่งที่มา - คนส่วนใหญ่เลือกกินยาจากโรงพยาบาลก่อน ถ้าเกิน7วันแล้วยังไม่หาย ค่อยกลับมารักษาด้วยสมุนไพร - ถ้าหมอยาทำยาสำเร็จรูป พร้อมใช้ ชาวบ้านน่าจะใช้เพิ่มมากขึ้น - ถ้ายาสมุนไพรใช้ง่ายขึ้นชาวบ้านก็จะใช้สมุนไพร

ตารางสรุปเปรียบเทียบผลงานวิจัยกับแผนงานวิจัย

วัตถุประสงค์	กิจกรรมวิจัย	ผลการดำเนินงาน
1) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จด้านการใช้สมุนไพรท้องถิ่นในการรักษาสุขภาพ	1) ศึกษาบริบทของชุมชนพื้นที่โครงการหลวงแม่สองด้านการใช้สมุนไพรท้องถิ่นในการรักษาสุขภาพ 2) ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีด้านการใช้สมุนไพรท้องถิ่นในการรักษาสุขภาพ	1) บริบทของชุมชนพื้นที่โครงการหลวงแม่สองด้านการใช้สมุนไพรท้องถิ่นในการรักษา 2) ปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีด้านการใช้สมุนไพรท้องถิ่นในการรักษาสุขภาพ บ้านหนองเต่า ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ และบ้านป่าแป๋ ต.ป่าแป๋ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน
2) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จในด้านการบริหารจัดการธนาคารข้าว	1) ศึกษาบริบทของชุมชนพื้นที่โครงการหลวงแม่สองด้านการบริหารจัดการธนาคารข้าว 2) ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารจัดการธนาคารข้าว	1) บริบทของชุมชนพื้นที่โครงการหลวงแม่สองด้านการบริหารจัดการธนาคารข้าว 2) ปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารจัดการธนาคารข้าว บ้านหนองเต่า ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ และบ้านป่าแป๋ ต.ป่าแป๋ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

1.1) การพัฒนาธนาคารข้าว

- ชุมชนควรมีเวทีทบทวนและสรุปบทเรียนการบริหารจัดการธนาคารข้าวชุมชน เพื่อปรับแผนงาน

กฎระเบียบ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์อยู่เสมอ โดยให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ และแสดงความคิดเห็นแทนการทำงานผ่านผู้นำหรือเฉพาะสมาชิก เพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่หลากหลายและกลุ่มคนที่ยังไม่เป็นสมาชิกได้เข้ามาเรียนรู้แนวทางการทำงาน เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้นเพื่อให้คนที่ยังไม่เป็นสมาชิกได้มีการเตรียมการเข้ามาเป็นสมาชิกในโอกาสต่อไป นำไปสู่การที่ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในธนาคารข้าวชุมชน

- การพัฒนาระเบียบการบริหารธนาคารข้าวชุมชนควรนำประเด็น “ทำให้ทุกคนมีข้าวกิน” เข้าไปเป็น

ยุทธศาสตร์หลักในการใช้วิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายควบคู่กับการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการธนาคารข้าว เพื่อให้ธนาคารข้าวชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาทำคนทุกคนในชุมชนมีข้าวเพียงพอในการบริโภค

1.2) สมุนไพร

ชุมชนควรมีกระบวนการรวบรวมสมุนไพรที่มีในชุมชนเพื่อจัดทำระบบข้อมูลสมุนไพร รวมถึงอธิบายสรรพคุณที่ชัดเจน, วิธีการสังเกต, พิกัดที่สามารถไปเก็บมาใช้ประโยชน์ได้, วิธีการปรุงยาหรือการนำไปใช้เพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ควบคู่กับการสร้างองค์ความรู้ของชุมชนเพื่อสืบทอดไปสู่คนรุ่นหลัง

มีกระบวนการพัฒนารูปแบบที่ใช้ในการเก็บยาสมุนไพรให้ได้มาตรฐาน พร้อมวิธีเก็บรักษาที่ถูกต้อง เพื่อให้คนในชุมชนมีความเชื่อมั่น ซึ่งถือเป็นกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้อยู่กับชุมชนได้อีกทางหนึ่งสร้างความมั่นใจในการใช้สมุนไพรให้กับคนในชุมชน

พัฒนากลุ่มแกนนำเยาวชนให้เรียนรู้องค์ความรู้ด้านสมุนไพรเพื่อให้มีการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการจัดการสมุนไพร และให้เยาวชนแกนนำไปขยายผลองค์ความรู้ให้คนในชุมชนได้มีความรู้ความเข้าใจทั้งชุมชน

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการศึกษาต่อ

- การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์ข้าวท้องถิ่นที่สอดคล้องกับภูมิประเทศและภูมิอากาศของชุมชนเพื่อจัดทำฐานข้อมูลพันธุ์ข้าวทั้งหมดที่ปลูกในชุมชน เพื่อเป็นคู่มือให้ชุมชนนำไปเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจในการวางแผนการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตให้กับชุมชนให้ได้มากขึ้นเพื่อเป็นปัจจัยหนุนเสริมให้ปัญหาข้าวไม่พอกินในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการถึงรูปแบบและวิธีการทำนาที่เหมาะสมกับพื้นที่ในรูปแบบแปลง

ทดลองในการทำงานหลายรูปแบบ และสรุปกระบวนการ, ความคุ้มค่า, ผลผลิต ข้อดีข้อที่เป็นอุปสรรคเพื่อเพื่อให้ชุมชนมีองค์ความรู้ที่หลากหลายและเพื่อนำไปเปรียบเทียบวางแผนในการทำการผลิตของชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

1. การเดินทางศึกษาพื้นที่ต้นแบบ และพื้นที่โครงการหลวงแม่สอง หมู่บ้านวะโคโกร อยู่ห่างไกล การเดินทางลำบาก ใช้เวลาในการเดินทางมาก
2. การติดต่อสื่อสาร ทั้งพื้นที่ต้นแบบ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สองซึ่งเป็นชาวเผ่า ยังคงใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร ทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างค่อนข้างลำบาก เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถสื่อสารกับคนในพื้นที่ได้โดยตรงจำเป็นต้องอาศัยล่าม ทำให้สาระบางประเด็นขาดหายไป

